

gere cupiebant. Cum peccatores sagittare volentes « Rectos » corde, id est, qui Christo crediderant, in obscura » luna, » id est, repleta peccatoribus Synagoga, non absurde intelligitur. Cui congruit et quod dicitur : « Dominus » in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes ejus? » id est, Verbum in homine, vel ipse Filius hominis qui in cœlis est. « Oculi ejus in pauperem respiciunt : » aut quem suscepit secundum Deum, aut propter quem passus est secundum hominem. « Palpebræ ejus interrogant filios » hominum. » Opertionem atque adaptionem oculorum, quod nomine palpebrarum probabile est positum, mortem resurrectionemque ejus accipere possumus, ubi probavit filios hominum Discipulos suos, et territos sua passione et resurrectione lætificatos. « Dominus interrogat » justum et impium, » jam de cœlo gubernans Ecclesiam. » Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. » Quare hoc ita sit, consequentia docent, « Pluet enim » super peccatores laqueos, » secundum superiorem expositionem accipiendum, et omnia cætera usque ad finem Psalmi.

ENARRATIO

IN PSALMUM XI.

In finem, pro octavo, Psalmus David¹.

I. OCTAVUM diem judicii posse intelligi, in sexto Psalmo dictum est. Potest et « Pro octavo, » intelligi pro æterno sæculo : quia post hoc tempus quod septem diebus voluit, dabitur sanctis.

¹ Psal. xi, 1.

II. « Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus¹ : » id est, non invenitur : sicut loquimur cum dicimus : Defecit frumentum, aut, Defecit pecunia. « Quoniam diminutæ » sunt veritates a filiis hominum². » Veritas una est, qua illustrantur animæ sanctæ : sed quoniam multæ sunt animæ, in ipsis multæ veritates dici possunt ; sicut ab una facie multæ in speculis imagines apparent.

III. « Vana locutus est unusquisque ad proximum » suum³. » Proximum omnem hominem oportet intelligi : quia nemo est cum quo sit operandum malum : et « Di- » lectio proximi malum non operatur⁴. Labia dolosa in » corde et corde locuti sunt⁵ » mala. Quod bis ait, « In » corde et corde, » duplex cor significat.

IV. « Disperdat Dominus universa labia dolosa⁶. Uni- » versa » dixit, ne quis se exceptum putet : sicut Apostolus dicit : « In omnem animam hominis operantis malum, Ju- » dæi primum et Græci⁷. Linguam magniloquam : » linguam superbam.

V. « Qui dixerunt : Linguam nostram magnificabimus, » labia nostra apud nos sunt, quis noster Dominus est⁸? » Superbi hypocritæ significantur, in sermone suo, spemponentes ad homines decipiendos, et Deo non subditi.

VI. « Propter miseriam inopum et gemitum pauperum, » nunc exurgam, dicit Dominus⁹. » Ita enim populum suum ipse Dominus in Evangelio miseratus est, quod rectorem non haberet, cum bene posset obtemperare. Unde etiam dictum est in Evangelio : « Messis multa, operarii » autem pauci¹⁰. » Hoc autem ex persona Dei Patris accipiendum est, qui propter inopes et pauperes, id est, inopia et paupertate bonorum spiritualium egentes, Filium

¹ Psal. xi, 2. — ² Ibid. — ³ Ibid. 3. — ⁴ Rom. xiii, 10. — ⁵ Psal. xi, 3. — ⁶ Ibid. 4. — ⁷ Rom. 11, 9. — ⁸ Psal. xi, 5. — ⁹ Ibid. 6. — ¹⁰ Matth. ix, 37.

dignatus est mittere. Inde autem incipit sermo ejus apud Matthæum in monte, cum dicit : « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum¹. Ponam » in salutari. » Non dixit quid ponat : sed « In salutari, » in Christo accipiendum est, secundum illud : « Quoniam » viderunt oculi mei Salutare tuum². » Et ideo intelligitur in illo posuisse quod ad miseriam inopum auferendam et consolandum gemitum pauperum pertinet. « Fiducialiter agam in eo : » secundum illud in Evangelio : « Erat » enim docens eos tanquam potestatem habens, non tanquam Scribæ eorum³. »

VII. « Eloquia Domini, eloquia casta⁴. » Hæc persona ipsius Prophetæ est, « Eloquia Domini, eloquia casta. » Casta » dicit, sine corruptione simulationis. Multi enim prædicant veritatem non caste, quia vendunt illam pretio commoditatum hujus sæculi. De talibus dicit Apostolus, quod Christum annuntiarent non caste⁵. « Argentum igne » examinatum terræ. » Ipsa eloquia Domini per tribulationes probata peccatoribus. « Purgatum septuplum : » per timorem Dei, per pietatem, per scientiam, per fortitudinem, per consilium, per intellectum, per sapientiam⁶. Nam septem sunt etiam beatitudinis gradus, quos in eodem sermone quem habuit in monte Dominus exequitur apud Matthæum ; « Beati pauperes spiritu : Beati mites : » Beati lugentes : Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam : » Beati misericordes : Beati mundo corde : Beati pacifici⁷. » De quibus sententiis septem, totum illum sermonem prolixum dictum esse animadverti potest. Nam octava, ubi dictum est : « Beati qui persecutionem patiuntur propter » justitiam, » ipsum ignem significat, quo septemplex probatur argentum. Qui sermo cum terminatus esset, dic-

¹ Matth. v, 3. — ² Luc. ii, 30. — ³ Matth. vii, 29. — ⁴ Psal. xi, 7. — ⁵ Philip. i, 17. — ⁶ Isaï xi, 2. — ⁷ Matth. v, 3-9.

tum est : « Erat enim docens eos tanquam potestatem » habens, non tanquam Scribæ eorum¹. » Quod pertinet ad id quod in hoc Psalmo dictum est, « Fiducialiter agam » in eo. »

VIII. « Tu, Domine, servabis nos, et custodies nos a generatione hac in æternum² : » hic tanquam inopes et pauperes, ibi tanquam opulentos et divites.

IX. « In circuitu impii ambulans³ : » id est, in temporalium rerum cupiditate, quæ septem dierum repetito circuitu, tanquam rota volvitur : et ideo non perveniunt in octavum, id est, in æternum, pro quo iste Psalmus titulus est. Ita et per Salomonem dicitur : « Ventilator » enim est impiorum rex sapiens, et immittit illis rotam » malorum⁴. Secundum altitudinem tuam multiplicasti » filios hominum⁵. » Quia est et in temporalibus multiplicatio, quæ avertit ab unitate Dei. « Unde corpus quod » corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena » inhabitatio sensum multa cogitantem⁶. » Multiplicantur autem justi secundum altitudinem Dei, quando ibunt de virtute in virtutem⁷.

ENARRATIO

IN PSALMUM XII.

In finem, Psalmus David⁸.

I. FINIS enim Legis Christus ad justitiam omni credenti. « Usquequo, Domine, me oblivisceris in finem⁹ ? » id est,

¹ Matth. vii, 29. — ² Psal. xi, 8. — ³ Ibid. 9. — ⁴ Prov. xx, 26, juxta lxx. — ⁵ Psal. xi, 9. — ⁶ Sap. ix, 15. — ⁷ Psal. lxxxiii, 8. — ⁸ Id. xii, 1. — ⁹ Ibid.

differs me ad intelligendum Christum spiritualiter, qui est Dei Sapia, et rectus finis omnis intentionis animæ. « Quousque avertis faciem tuam a me¹? » Sicut non obliviscitur Deus, si nec faciem avertit: sed more nostro Scriptura loquitur. Avertere autem Deus faciem dicitur, dum non dat animæ notitiam sui, quæ adhuc purum mentis oculum non habet.

II. « Quandiu ponam consilium in anima mea²? » Consilio non opus est, nisi in adversis. Ergo, « Quandiu ponam consilium in anima mea, » ita dictum est, Quandiu ero in adversis. Aut certe responsio est: ut iste sit sensus, Tandiu, Domine, oblivisceris me in finem, et tandiu avertis faciem tuam a me, quandiu ponam consilium in anima mea: ut nisi quisque posuerit consilium in anima sua, ut perfecte operetur misericordiam, non eum dirigat Deus in finem, neque notitiam sui plenam quod est facie ad faciem, præbeat illi. « Dolorem in corde » meo per diem? » Subauditur, quandiu ponam. « Per diem » autem, continuationem significat, ut dies pro tempore intelligatur: a quo se quisque desiderans exui, dolorem ponit in corde, deprecans ad æterna conscendere, et humanum diem non pati.

III. « Usquequo exaltabitur inimicus meus super me³? » vel diabolus, vel consuetudo carnalis.

IV. « Respice et exaudi me, Domine Deus meus⁴. Respice, » refertur ad id quod dictum est, « Usquequo avertis faciem tuam a me. Exaudi, » refertur ad id quod dictum est, « Usquequo oblivisceris me in finem. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte⁵. » Oculos cordis oportet intelligi, ne delectabili defectu peccati claudantur.

¹ Psal. xii, 1. — ² Ibid. 2. — ³ Ibid. 3. — ⁴ Ibid. 4. — ⁵ Ibid.

V. « Nequando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum¹. » Diaboli insultatio metuenda est. « Qui tribulant me exultabunt, si motus fuero²: » diabolus et angeli ejus, qui non exultaverunt de justo viro Job, cum eum tribularent; quia non est motus³, id est, de stabilitate fidei non recessit.

VI. « Ego autem in tua misericordia speravi⁴. » Quia idipsum quod non movetur homo et fixus in Domino permanet, non sibi debet tribuere: ne cum se gloriatur non esse motum, ipsa superbia moveatur. « Exultabit cor » meum in salutari tuo: » in Christo, in Sapia Dei. « Cantabo Domino qui bonam tribuit mihi: » bona spiritualia, non ad humanum diem pertinentia. « Et psallam » nomini Domini altissimi⁵, » id est, cum gaudio gratias ago, et ordinatissime utor corpore, qui est cantus animæ spiritualis. Si autem aliqua hic differentia consideranda est, « Cantabo » corde, « Psallam » operibus Domino, quod solus videt: « Nomini autem Domini, » quod apud homines innotescit: quod non illi, sed nobis utile est.

ENARRATIO

IN PSALMUM XIII.

In finem, Psalmus ipsi David⁶.

I. Quid sit in finem, non est sæpius repetendum. « Finis enim Legis Christus, ad justitiam omni credenti⁷, » sicut Apostolus dicit. Illi credimus, quando incipimus

¹ Psal. xii, 5. — ² Ibid. — ³ Job. 1, 2. — ⁴ Psal. xii, 6. — ⁵ Ibid. — ⁶ Id. xiii, 1. — ⁷ Rom. x, 4.

viam bonam ingredi. Ipsum videbimus, cum pervenerimus. Et ideo ipse finis.

II. « Dixit imprudens in corde suo : Non est Deus¹. » Nec ipsi enim sacrilegi et detestandi quidam philosophi, qui perversa et falsa de Deo sentiunt, ausi sunt dicere : « Non est Deus. » Ideo ergo, « Dixit in corde suo : » quia hoc nemo audet dicere, etiamsi ausus fuerit cogitare. « Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in affectionibus suis² : » id est, dum amant hoc sæculum, et non amant Deum : ipsæ sunt affectiones quæ corrumpunt animam, et sic excæcant, ut possit etiam dicere imprudens in corde suo : « Non est Deus. » Sicut enim non probaverunt Deum habere in notitia, dedit illos Deus in reprobum sensum³. « Non est qui faciat bonitatem, non est » usque ad unum⁴. Usque ad unum, » vel cum ipso uno potest intelligi, ut nullus hominum intelligatur : vel præter unum, ut accipiatur Dominus Christus. Sicut dicimus : « Iste ager usque ad mare est, » non utique simul computamus et mare. Et iste est melior intellectus, ut nemo intelligatur fecisse bonitatem usque ad Christum : quia non potest quisquam hominum facere bonitatem, nisi ipse monstraverit. Et illud verum est : quia usquequo quisque cognoscat unum Deum, non potest facere bonitatem.

III. « Dominus de cælo prospexit super filios hominum, » ut videat si est intelligens aut requirens Deum⁵. » Super Judæos potest intelligi, ut honoratius eos appellaverit filios hominum, propter unius Dei cultum, in comparatione Gentilium, de quibus arbitror superius dictum : « Dixit » imprudens in corde suo : Non est Deus, » et cætera. Prospicit autem Dominus, ut videat per animas sanctas suas : quod significat id quod dictum est, « De cælo. » Nam per se ipsum nihil eum latet.

¹ Psal. xiii, 1. — ² Ibid. — ³ Rom. 1, 28. — ⁴ Psal. xiii, 1. — ⁵ Ibid. 2.

IV. « Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt¹ : » id est, Judæi tales facti sunt, quales et Gentes, de quibus supra dictum est. « Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum² : » similiter ut supra intelligendum est. « Sepulcrum patens est guttur eorum³. » Aut voracitas significatur inhiantis gulæ : aut in allegoria, qui occidunt et quasi devorant interfectos eos, quibus suorum morum perversitatem persuadent. Cui simile est e contrario quod Petro dictum est : « Macta » et manduca⁴, : » ut in suam fidem et bonos mores Gentes converteret. « Linguis suis dolose agebant. » Comes est voracibus adulatio et omnibus malis. « Venenum aspidum » sub labiis eorum⁵. Venenum, » dolum dicit : « aspidum » autem, quia nolunt audire præcepta legis, sicut aspides nolunt audire verba incantantis⁶, quod in alio Psalmo evidentius dicitur. « Quorum os maledictione et » amaritudine plenum est. » Hoc est, venenum aspidum. « Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem⁷. » Hic ostendit consuetudinem male faciendi. « Contritio et » infelicitas in viis eorum. » Omnes enim malorum hominum viæ plenæ sunt laboribus et miseria. Ideo Dominus clamat : « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati » estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum, et discite a me, quoniam mitis sum et humilis corde. Jugum » enim meum lene est, et sarcina mea levis est⁸. Et viam » pacis non cognoverunt : » hanc utique quam Dominus, ut dixi, commemorat, in jugo leni et sarcina levi : « Non » est Dei timor ante oculos eorum. » Isti non dicunt : Non est Deus ; sed tamen non timent Deum.

V. » Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem ? » Judicium minatur. « Qui devorant populum

¹ Psal. xiii, 3. — ² Ibid. — ³ Ibid. — ⁴ Act. x, 13. — ⁵ Psal. xiii, 3. — ⁶ Id. lvi, 5. — ⁷ Id. xiii, 3. — ⁸ Matth. xi, 28.

» meum sicut cibum panis¹ : » id est, quotidie. Cibum enim panis, quotidianus est. Devorant autem populum, qui sua commoda ex illo capiunt, non referentes ministerium suum ad gloriam Dei, et ad eorum, quibus præsumunt, salutem.

VI. « Dominum non invocaverunt. » Non enim vere hunc invocant, qui ea desiderat, quæ displicent. « Illic » trepidaverunt timore, ubi non erat timor² : id est, damno rerum temporalium. Dixerunt enim : « Si relin- » quamus eum sic, credent in eum omnes, et venient » Romani, et tollent nobis et locum et gentem³. » Timuerunt regnum terrenum amittere, ubi non erat timor : et amiserunt regnum cœlorum, quod timere debuerant. Et hoc de omnibus temporalibus commodis intelligendum est, quorum amissionem cum timent homines, ad æterna non veniunt.

VII. « Quoniam Deus in generatione justa est⁴ : » id est, non est in eis qui diligunt sæculum. Injustum est enim relinquere sæculorum Conditorum, et diligere sæculum, servire creaturæ potius quam Creatori⁵. « Consi- » lium inopis confudistis, quoniam Dominus spes ejus » est⁶ : » id est, contempsistis humilem adventum Filii Dei, quia in eo non vidistis pompam sæculi : ut hi, quos vocabat, in Deo solo spem ponerent, non in rebus transeuntibus.

VIII. « Quis dabit ex Sion salutare Israël ? » Subauditur, nisi ipse cujus humilitatem contempsistis? Ipse enim in claritate venturus est ad iudicium vivorum et mortuorum, regnumque justorum : ut quoniam isto humili adventu facta est cæcitas ex parte Israël, ut plenitudo gentium intraret⁸, in illo alio fiat quod sequitur, et sic

¹ Psal. xiii, 4. — ² Ibid. 5. ³ Joan. xi, 48. — ⁴ Psal. xiii, 6. — ⁵ Rom. 1, 25. — ⁶ Psal. xiii, 6. — ⁷ Ibid. 7. — ⁸ Rom. xi, 25.

omnis Israël salvus fieret. Pro Judæis enim Apostolus etiam illud Isaïæ testimonium accipit, quod dictum est : « Veniet ex Sion qui avertat impietatem ab Jacob¹ : » sicut hic positum est : « Quis dabit ex Sion salutare Israël ? » Cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, et lætabitur Israël². » Repetitio est, sicut solet. Nam idem puto esse « Lætabitur Israël, » quod est, « Exultabit Jacob. »

ENARRATIO

IN PSALMUM XIV.

Psalmus ipsi David³.

I. De hoc titulo nulla quæstio est. « Domine, quis peregrinabitur in tabernaculo tuo⁴ ? » Quanquam aliquando ponatur tabernaculum etiam pro habitatione sempiterna : tamen cum proprie accipitur tabernaculum, belli res est. Unde et contubernaes milites dicuntur, tanquam simul habentes tabernacula. Hic sensus adjuvatur ex eo quod dictum est, « Quis peregrinabitur ? » Ad tempus enim cum diabolo dimicamus; et tunc opus est tabernaculo, quo nos reficiamus. Quod significat maxime fidem temporalis dispensationis, quæ pro nobis facta est temporaliter per incarnationem Domini. « Et quis requiescet in monte » sancto tuo⁵ ? » Hic fortasse jam ipsam æternam habitationem significat, ut montem intelligamus supereminentiam charitatis Christi in vita æterna.

¹ Isaï. lxx, 20. — ² Psal. xiii, 7. — ³ Id. xiv, 1. — ⁴ Ibid. — ⁵ Ibid.